

Reconstructieafbakening

Een methode om uit te zoeken hoe je onderwerp in een bepaald vakgebied past, is de zogenoemde 'inperking vanuit het vakgebied'. Inperken kun je vergelijken met het afdalen in een omgekeerde piramide. Het idee van zo'n inperking is dat je alle keuzes expliciteert die je gemaakt hebt en maakt. Zo ontstaat er een soort zandloper van een steeds kleiner wordend onderwerp. Ik geef hieronder een voorbeeldreconstructie van de inperking van mijn scriptieonderwerp. Hierin worden drie stappen geïllustreerd die leiden tot een reconstructie van de manier waarop het onderwerp verankerd is in de discipline communicatiekunde.

Stap 1: onderwerp/onderzoeksvraag

Schrijf op wat je nu zou zeggen als iemand je vraagt *Waar gaat je onderzoek over?* Dat kan nog heel ruim en/of vaag zijn.

Bij mijn afstudeerscriptie was dat zo ongeveer:

problemen bij de schriftelijke presentatie van het minderhedenbeleid bij de gemeente Den Haag

Stap 2: discipline, onderzoeksgebied en thema

Schrijf op wat je vakgebied is, de specialisatie en het onderwerp dat daarbinnen centraal staat.

Voor mijn vakgebied zou dat zijn:

1 Nederlandse taal- en letterkunde

2 communicatiekunde (Ned.)

3 verbale communicatie (Ned.)

Stap 3: reconstructie

Reconstrueer welke keuzes er zitten tussen blok 3 en het voorlopig onderwerp dat je in stap 1 hebt beschreven.

Vergelijken we mijn voorlopig onderwerp met blok 3 hierboven (*verbale communicatie*), dan is het maar een klein onderdeel van alle mogelijke onderwerpen die onder de noemer *communicatiekunde* te onderzoeken zijn. Welke keuzes schuilen daar in?

Een eerste indeling in het vak is vaak *mondeling-schriftelijk*. Gezien de formulering van het onderwerp gaat het blijkbaar om:

4 schriftelijke verbale communicatie (Ned.)

NB: De inperkstappen zijn steeds **blauw** weergegeven.

Deze keuze betekent dat in het onderzoek de mondelinge communicatie buiten beschouwing blijft.

Nu was het bij mijn studie gebruikelijk om twee 'velden' te onderscheiden: *voorlichting* en *beleid*. Het wordt al moeilijker: hier gaat het om de presentatie (= voorlichting?) *van* beleid. Er is dus blijkbaar iets als een bepaalde 'inhoud' van de communicatie en een bepaalde 'functie'. Laten we dat in drie stappen samenvatten:

5 schriftelijke verbale communicatie **over beleid** (Ned.)

6 schriftelijke **voorlichting** over beleid (Ned.)

7 schriftelijke **presentatie** van beleid (Ned.)

Wat is nu het nut van stap 6? Door het expliciteren van het begrip *voorlichting* wordt duidelijk dat *presentatie* in dit onderzoek beschouwd zal worden als een vorm van *voorlichting* en dat betekent dat er aansluiting zal zijn bij *voorlichtingstheorieën*.

Wat moet er dan nog meer gereconstrueerd worden? *Bij de gemeente Den Haag* staat er. Is dat zomaar een willekeurige keuze of is dit geval te zien als behorend tot een bepaalde soort?

Ik herinner me de term *overheidsvoorlichting*:

8 schriftelijke presentatie van beleid **door de overheid** (Ned.)

9 schriftelijke presentatie van beleid door **de lokale overheid** (Ned.)

10 schriftelijke presentatie van beleid door **één bepaalde gemeente** (Ned.)

En dan *Den Haag*. Het is natuurlijk een bepaalde gemeente en valt logisch onder (Ned.) maar op welke manier? Kan die gemeente 'ergens voor staan'? Welke kenmerken van de stad zijn relevant in het kader van dit onderzoek; beschouw je het als een stad vlak bij zee? De rege-

ringszetel? Een van de vier grote steden? Om erachter te komen welke kenmerken relevant zijn, moet je nadenken over het probleem dat je wilt onderzoeken. Zal dat in andere gemeenten ook voor kunnen komen en aan welke kenmerken ligt dat dan? Voor verder nadenken moeten blijkbaar eerst andere keuzes geëxpliciteerd worden:

11 problemen bij schriftelijke presentatie van beleid door een gemeente

Om welk probleem ging het hier? De autochtone Hagenaars kwamen nogal in beroering als de gemeente 'leuke dingen deed voor buitenlanders' (dit was al in 1984 een heikele kwestie). Algemeener: het beleid riep weerstand op. Dat lijkt een belangrijk kenmerk van het onderwerp:

12 problemen bij schriftelijke presentatie van **impopulair** beleid door een gemeente

Nu hebben we eigenlijk ook het belangrijkste kenmerk van het *minderhedenbeleid* boven water gekregen; althans – maar daar gaat het juist om in zo'n reconstructie – het kenmerk dat voor *dit onderzoek* van belang is. Een beleidswetenschapper bijvoorbeeld zou vanuit zijn visie de onderscheidingen maken en met heel andere kenmerken op de proppen kunnen komen (bijvoorbeeld *centralistisch beleid*). Ik ben echter *communicatiekundige* en ik onderzoek dan ook een *communicatieprobleem*. Relevante kenmerken zijn kenmerken die betrekking hebben of invloed uitoefenen op *communicatie*.

13 problemen bij schriftelijke presentatie van impopulair **minderheden**beleid door een gemeente

Nu kunnen we tot slot *Den Haag* nader bepalen via bijvoorbeeld de volgende tussenstappen in de afbakening:

14 problemen bij schriftelijke presentatie van impopulair minderhedenbeleid door een gemeente **met meer dan ... inwoners**

15 problemen bij schriftelijke presentatie van impopulair minderhedenbeleid door een gemeente met meer dan ... inwoners **waarvan minstens ... % van buitenlandse komaf is**

16 problemen bij schriftelijke presentatie van impopulair minderhedenbeleid door de gemeente Den Haag

Nu zijn we aanbeland bij het startpunt van het onderzoek, maar dit onderwerp is nog veel te ruim. Om te komen tot een goede onderzoeksvraag, moet het verder afgebakend worden. Dit kun je doen door steeds een deelverzameling te kiezen, direct aansluitend op een reconstructie

tie zoals hierboven geïllustreerd is. Verder afbakenen gebeurt echter ook als je precies aangeeft naar wat voor soort antwoord je op zoek bent (paragraaf 2.7).

Tot slot: achteraf gezien ging mijn scriptie (via onder andere de stap *voorkómen van 16*) over:

Mogelijkheden voor Haagse gemeentelijke voorlichters om gemeentelijke persberichten een zodanige inhoud, structuur en stijl te geven dat de kans verkleind wordt dat ze als krantenbericht de weerstand voeden van autochtone Hagenaars tegen het gemeentelijk minderhedenbeleid

Bij elkaar gezet ziet de afbakening er als volgt uit:

Voorlopig onderwerp: problemen bij de schriftelijke presentatie van het minderhedenbeleid bij de Gemeente Den Haag
1 Nederlandse taal- en letterkunde
2 communicatiekunde (Ned.)
3 verbale communicatie (Ned.)
4 schriftelijke verbale communicatie (Ned.)
5 schriftelijke verbale communicatie over beleid (Ned.)
6 schriftelijke voorlichting over beleid (Ned.)
7 schriftelijke presentatie van beleid (Ned.)
8 schriftelijke presentatie van beleid door de overheid (Ned.)
9 schriftelijke presentatie van beleid door de lokale overheid (Ned.)
10 schriftelijke presentatie van beleid door een gemeente (Ned.)
11 problemen bij schriftelijke presentatie van beleid door een gemeente
12 problemen bij schriftelijke presentatie van impopulair beleid door een gemeente
13 problemen bij schriftelijke presentatie van impopulair minderheden beleid door een gemeente
14 problemen bij schriftelijke presentatie van impopulair minderhedenbeleid door een gemeente met meer dan ... inwoners
15 problemen bij schriftelijke presentatie van impopulair minderhedenbeleid door een gemeente met meer dan ... inwoners waarvan minstens ... % van buitenlandse komaf is
16 problemen bij schriftelijke presentatie van impopulair minderhedenbeleid door de gemeente Den Haag
...
...
Mogelijkheden voor Haagse gemeentelijke voorlichters om gemeentelijke persberichten een zodanige inhoud, structuur en stijl te geven dat de kans verkleind wordt dat ze als krantenbericht de weerstand voeden van autochtone Hagenaars tegen het gemeentelijk minderhedenbeleid